## IN MEMORIAM MEVROUW J. GRANDIA-SMITS (1917-1985)

Joukje Smits werd op 17 april 1917 uit Friese ouders te Rotterdam-Charlois geboren. Na haar kweekschooljaren werd zij in 1939 benoemd tot lerares aan de Christelijke Nijverheidsschool te Bodegraven. Reeds in het begin van de tweede wereldoorlog sloot zij zich aan bij een verzetsgroep, eerst te Bodegraven en daarna te Rotterdam. Onder de schuilnaam Clara was zij een van de eerste vrouwen die bij de koeriersdienst werden ingezet. Haar taak was het vervoeren van bonkaarten, wapens en explosieven. Door verraad viel zij op 13 juni 1944 in handen van de bezetter en kwam vervolgens terecht in de concentratiekampen van Vught, Ravensbrück en Dachau. Toen zij in 1945 door de Amerikanen werd bevrijd woog zij nog maar 35 kilo. Dank zij haar taaie volharding heeft zij de verschrikkingen van oorlog en bezetting weten

te overleven. Na de oorlog was zij eerst werkzaam bij de Politieke Opsporingsdienst en naderhand weer bij het onderwijs. Zij huwde met Johannes Grandia, die zij reeds voor de oorlog had leren kennen. Ze was een ouderwetse schooljuffrouw in de goede zin van het woord. Haar leerlingen profiteerden van haar talrijke hobbies, aktiviteiten en interessen, maar zij liet ook nooit na op school voorlichting te geven over oorlog en verzet.

Tijdens haar onderwijsperiode werd zij in 1957 lid van de NMV. In 1958 trad zij toe tot de Werkgroep Rotterdam en al gauw ontwikkelde zij zich tot een enthousiast lid, die op geen enkele bijeenkomst of excursie ontbrak. De gastvrijheid van de huize Grandia was beroemd en nergens werden wij van zoveel lekkernijen en drank voorzien als daar. Je kon er op elk ogenblik binnenvallen en je was altijd welkom. Het was er steeds een komen en gaan van vrienden en bekenden. In 1963 trad zij toe tot de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie en zij werd ook lid van de Nederlandse Geologische Vereniging. Al haar vrije tijd besteedde zij aan haar liefhebberijen; en ze was een verzamelaarster in de ware zin des woords, niet alleen van schelpen, fossielen en mineralen, maar ook van allerlei andere zaken. Ze las veel en bezat een groot boekenbezit.

Het overlijden van haar man in 1968 bracht grote veranderingen in haar leven met zich mee. Ze moest meer aandacht schenken aan de opvoeding van haar zoons en aan het huishouden. We zagen haar steeds minder op onze bijeenkomsten en in 1971 trad zij uit de Rotterdamse groep, doch bleef wel lid van de bovengenoemde verenigingen. Ook haar beroep van onderwijzeres begon haar zwaarder te vallen door allerlei veranderingen in het onderwijs; onderwijsvernieuwing is onderwijsvernieling, placht zij te zeggen. Na haar pensioen ging zij voort met geven van voorlichting aan scholieren over de oorlogsjaren. Ze werd lid van een schietvereniging en bestuurslid van de vereniging De Band van voormalig Verzet Zuid-Holland. Haar contacten met oud-verzetsmensen verdiepten zich en gaven zin aan haar laatste levensjaren. Ze was een van de zes vrouwen in Nederland, die de legitimatie Scherpschieten A 1 bezat; ze was heel vaardig met revolver, pistool en karabijn. Ze deed mee aan schietwedstrijden van de mariniers en groot was haar voldoening toen zij een tweede prijs wist te behalen. Haar vechtlust had zij uit de oorlog overgehouden. Haar woning was uitgegroeid tot bijna een privé-museum vol met onderscheidingstekens, oorlogsherinneringen en legerattributen.

Reeds tijdens haar leven was zij een legendarische figuur. Ze was zeer sociaal voelend, had veel gevoel voor humor en een hart van goud. Ze had een positieve kijk op het leven en bezat een ongelofelijke wilskracht. De oudere leden van onze vereniging zullen zich deze markante vrouw nog wel herinneren: hoe zij met haar heldere duidelijk articulerende stem vragen stelde of haar mening zei. Voor haar vrienden ging zij door het vuur, maar degenen die haar niet lagen,werd dit op niet mis te verstane wijze duidelijk gemaakt.

Het leek ons of zij onverwoestbaar was maar blijkbaar had zij de laatste tijd toch te veel van zichzelf gevergd; mogelijk hebben de vele manifestaties en herdenkingen in dit jaar zich doen voelen, want op 17 mei overviel de dood haar tijdens haar middagslaapje. Haar begrafenis was een indrukwekkende plechtigheid met een overweldigende belangstelling. Delegaties van het Korps Mariniers, de Koninklijke Marechaussee en het Amerikaanse leger waren aanwezig. Hoezeer haar inzet tijdens en na de oorlog werd gewaardeerd bleek uit de verschillende binnen- en buitenlandse onderscheidingen die haar tijdens haar leven ten deel vielen en ook uit de persoonlijke condoléance van Z.K.H. Prins Bernhard aan haar nabestaanden.

Hoewel haar contacten met de Rotterdamse groep geleidelijk afnamen bleef de vriendschap tussen haar, mijzelf en mijn vrouw bestaan en verdiepte zich in de loop der jaren. Haar plotseling overlijden was een grote schok voor ons. Ze werd slechts 68 jaar oud.

Ik wil eindigen met de groet die wij haar op haar laatste reis meegaven: Goede reis Joukje en tot ziens.

J.G.B. Nieuwenhuis